herpy

GEKKOER

Vestafrikansk fedthalegekko

Hemitheconyx caudicinctus

En stilfærdig, jordlevende gekko fra Vestafrikas savanner med en tyk, kegleformet hale, der fungerer som madpakke. Den er i familie med *Eublepharis macularius* og ligner den meget, men vil have det lidt fugtigere. Den er nem at passe og et godt førstevalg for den, der vil have en rolig gekko, som lever nede på bunden.

Familie: Eublepharidae Engelsk: African fat-tailed gecko Tidligere navne: *Stenodactylus caudi-cinctus; Psilodactylus caudicinctus* Udgivet 14. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**18-23 cm** total længde inkl. hale
Vægt	**40-75 g**
Levetid	**15-20 år**
Aktiv	**Skumring og nat**
Levevis	**Jordboende**
Biotop	**Savanne og tørskov**
Sværhedsgrad	**Begynder**

PASNING

Min. terrarie	**60 × 30 × 30 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**25-28 °C**
Hotspot	**30-32 °C**
Temperatur, nat	**20-24 °C**
Luftfugtighed	**40-70 %**
UVB	**Valgfri** Ferguson-zone 1
Kost	**Insekter**
Holdes	**Enkeltvis eller 1 han med flere hunner**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**8-12 mdr.**
Kuldstørrelse	**1-2 æg**
Kuld pr. år	**3-5**
Inkubation	**43-70 dage** ved 28-32 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten er ikke opført under CITES eller i bilagene til EU's forordning 338/97, så der kræves ingen CITES-papirer ved køb og salg. Der gælder kun dyrevelfærdslovens almindelige krav til pasning. Der har været en omfattende fangst af vilde dyr i Vestafrika til dyrehandel, så vælg altid dyr, der er opdrættet i fangenskab.

Om arten

Hemitheconyx caudicinctus hører til øjenlågsgekkoerne, familien Eublepharidae, som har bevægelige øjenlåg og lodrette pupiller. *Eublepharis macularius* er en nær slægtning, og de to ligner hinanden i både bygning og levevis. Tæerne er korte og kraftige med kløer, men uden klæbelameller, så gekkoen kan ikke gå op ad glas og lever helt nede på jorden.

Det mest iøjnefaldende ved dyret er halen. Den er tyk og kegleformet, smal ved roden og spids mod enden, og den rummer de fedtreserver, dyret tærer på, når føden er knap i tørtiden. En fyldig hale er derfor det bedste tegn på, at gekkoen har det godt. Huden er dækket af små, kornede skæl med større knopper imellem. Den naturlige tegning er brede brune og lyse bånd på ryggen og lyse ringe om halen, og opdrættere har avlet mange varianter frem, fx dyr med en lys rygstribe, albinoer og næsten helt hvide dyr.

Arten blev beskrevet af André Duméril i 1851 som *Stenodactylus caudi-cinctus* og senere flyttet til slægten *Hemitheconyx*, hvor den er typeart. Den bliver omkring 18-23 cm inklusive hale og vejer typisk 40-75 g som voksen. Hannerne er lidt større end hunnerne og kendes på en række porer foran kloakken og en bule ved halens rod.

Temperamentet er roligt, og de fleste dyr finder sig godt i forsigtig håndtering. Halen kan smides ved fare og vokser ud igen, men den nye hale bliver glattere og mere rund end den oprindelige.

Udbredelse og levested

Hemitheconyx caudicinctus lever i Vestafrikas savanne og tørskov, fra Senegal og Gambia i vest gennem Guinea, Mali, Burkina Faso, Elfenbenskysten, Ghana, Togo og Benin til Niger, Nigeria og det nordlige Cameroun i øst. Typelokaliteten ligger i Senegal. Ældre angivelser fra Liberia og Sierra Leone er usikre.

Arten forekommer i et bredt bælte på tværs af Sahel og den sudanske og guineanske savanne. Fund uden for dette område på kortet stammer fra dyr i fangenskab eller fejlregistreringer.

> **Oprindelig udbredelse:** Senegal, Gambia, Guinea, Mali, Burkina Faso, Elfenbenskysten, Ghana, Togo, Benin, Niger, Nigeria og Cameroun.

LEVESTED

Gekkoen lever i åben savanne, tør løvfældende skov, på stenede skråninger og langs floder, typisk op til omkring 1.000 meters højde. Om dagen gemmer den sig i huler i jorden og under sten, hvor der er køligere og mere fugtigt end på overfladen. Om natten, især efter regn, kommer den frem for at jage insekter og andre smådyr.

Året har en tydelig tørtid og regntid. Tørtiden er varm og meget tør, og her lever gekkoen af fedtet i halen. Regntiden giver fugt og rigelig føde, og det er her, de fleste dyr yngler. Dagene er varme, og nætterne køler af til omkring 20 °C. Det mønster af varme, tørre overflader og fugtige skjul er det, man skal efterligne i terrariet.

Pasning

TERRARIET

En enkelt voksen gekko skal have et terrarie på mindst 60 × 30 × 30 cm (længde × bredde × højde), og større er altid bedre. Det er bundarealet, der tæller, fordi arten lever på jorden. En han med en eller to hunner, eller et par hunner, kan bo sammen, hvis terrariet er mindst 90 × 45 cm og har flere skjul. Hold aldrig to hanner sammen, fordi de slås og kan skade hinanden alvorligt.

Indret med mindst tre skjul: et i den varme ende, et i den kølige ende og et fugtigt skjul. Det fugtige skjul er en æske med et indgangshul, fyldt med let fugtig sphagnum eller vermiculite. Det hjælper gekkoen med hudskiftet og giver den et sted med høj luftfugtighed. Tilføj sten, korkbark og et par flade stykker træ, som dyret kan kravle op på og gemme sig under, og sørg for, at alle sten står fast.

Som bund fungerer et lag på 2-3 cm af gødningsfri jord blandet med kokosmuld, eller torv og vermiculite i lige dele. Undgå sand, som dyret kan sluge og få tarmtilstopning af. Ventilationen skal være god. Fjern efterladenskaber hver dag, og gør terrariet grundigt rent et par gange om året.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

TEMPERATUR

Giv gekkoen en tydelig temperaturforskel fra den ene ende til den anden. Den kølige ende skal holde 25-28 °C, og det varme sted 30-32 °C målt på overfladen. Om natten må temperaturen falde til 20-24 °C. Det rigtige niveau er det, hvor dyret selv bruger hele terrariet.

Varm op i den ene ende med en varmemåtte, en varmepære eller et keramisk varmelegeme, altid styret af en termostat. En varmemåtte alene kan være for svag i et koldt rum. Mål med et digitalt termometer i begge ender, og brug gerne et infrarødt termometer til at måle overfladen på det varme sted. Opholder gekkoen sig kun i den varme ende, er resten af terrariet for køligt. Ligger den hele tiden i den kølige ende, er det varme sted for varmt. Under 20 °C bliver den sløv og spiser dårligt.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Arten kommer fra tørre egne, men skal ikke holdes helt tørt. Hold luftfugtigheden i terrariet på 40-60 %, og lad den gerne stige mod 70 % i perioder, mens det fugtige skjul altid er fugtigt. Spray ikke hele terrariet dagligt. Kombineret med dårlig ventilation giver det let luftvejsinfektioner. Det enkleste er at holde det meste af terrariet tørt og kun det fugtige skjul fugtigt.

Stil en lav skål med frisk vand i den kølige ende, og skift vandet hver dag. Gekkoen drikker af skålen. Et hygrometer viser, om fugtigheden er i orden. Har dyret svært ved at få huden af under et hudskifte, så fugt det fugtige skjul ekstra.

LYS OG UVB

Gekkoen er aktiv i skumringen og om natten og klarer sig uden UVB, når den får D3-vitamin gennem tilskud. Et svagt UVB-lys kan alligevel være en fordel, fordi det efterligner naturen og kan styrke kalkomsætningen. Vælg i så fald et UVB-rør til skyggedyr (Ferguson-zone 1), fx 5 %, og montér det over den ene halvdel af terrariet, så der altid er et mørkt sted at trække sig tilbage til. Hav lyset tændt 10-12 timer i døgnet, gerne styret af et tænd-sluk-ur.

Brug ikke stærke spotlamper som eneste varmekilde, fordi de tørrer luften ud. Om natten skal der være mørkt, så et varmelegeme uden lys er bedre end en lysende pære.

Læs mere: Lys og UVB Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

FODER

Hemitheconyx caudicinctus lever af insekter. Grundfoderet er fårekyllinger, dubia-kakerlakker og lignende, som har fået godt foder et par dage, før de gives videre. Melorme har en dårlig balance mellem kalk og fosfor, og voksmøllarver er meget fede, så giv dem kun som godbid.

Unger under fire måneder fodres hver dag, og voksne dyr omkring tre gange om ugen med så mange insekter, som de vil spise. Insekterne må højst være lige så brede som gekkoens hoved. Pudr dem med kalk ved hver fodring og med et vitamintilskud med D3 omkring en gang om ugen. Halen er den bedste rettesnor: er den tynd, skal dyret have mere foder, og er den svulmende fed, skal der skæres ned.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Hemitheconyx caudicinctus er rolig og nem at have i hånden. Den sover om dagen i et skjul, så håndter den om aftenen, og giv den en uge eller to til at falde til, før du tager den op. Løft den fra siden eller nedefra, og hold den lavt, så et fald ikke gør skade. Tag aldrig fat i halen, som kan smides. Korte stunder på nogle minutter er nok.

Arten klarer sig fint alene. En han kan holdes med en eller to hunner, og hunner kan som regel gå sammen, hvis der er plads og mange skjul. Hanner skal altid holdes hver for sig. Hold øje med bid, skrammer og dyr, der bliver tyndere end de andre. Det er helt normalt, at gekkoen æder sin gamle hud efter hudskiftet.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen kendes på en tydelig række porer foran kloakken og en bule ved halens rod, hvor hemipenis-poserne sidder. Hunnen mangler porerne, og bulen er lille eller fraværende. Kønnet kan som regel ses, når dyret vejer 10-15 g. Arten bliver kønsmoden efter otte til tolv måneder. Hannen bør veje mindst 40 g og hunnen mindst 45 g, før de sættes i avl, og de mest produktive hunner vejer 45-55 g og er et til tre år gamle. Sæt aldrig en for tynd hun i avl, fordi æglægningen tapper hende for kalk.

PARRING

Hemitheconyx caudicinctus yngler om vinteren, også i fangenskab. Mange avlere får æg fra oktober til maj med højsæson fra november til marts. En kølig periode stimulerer parringslysten, men er ikke nødvendig, og ofte er det naturlige temperaturfald på et par grader i efteråret nok.

Vil du køle dyrene ned, så begynd midt på efteråret. Sænk temperaturen et par grader om dagen, til det varme sted er omkring 28 °C og den kølige ende 21-24 °C, og sluk gerne varmen om natten. Hold dyrene på tør bund med frisk vand, og stop fodringen, fordi stofskiftet går ned. Nedkølingen varer typisk fire til seks uger. Varm derefter langsomt op igen, og start med få insekter.

Sæt hannen til hunnerne, når temperatur og fodring er tilbage på normalt niveau. Parringen sker kort efter, og hannen bider hunnen i nakken, så hold øje de første nætter. Hunnen kan gemme sæd og lægge flere kuld efter én parring.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger som regel to æg ad gangen, små hunner af og til kun ét. Æggene er hvide, læderagtige og 3-4 cm lange. Der kommer typisk 3-5 kuld om året med nogle ugers mellemrum. En hun, der lægger mange æg ét år, lægger ofte færre det næste.

Stil en æglæggekasse i terrariet, fx en plastboks på 35 × 20 × 10 cm med et hul på 4 cm i låget, halvt fyldt med fugtig sphagnum eller torv og vermiculite. Underlaget skal klumpe, når du klemmer det, men der må ikke dryppe vand ud. Stil kassen væk fra varmen, så den ikke tørrer ud. Hunnen lægger af og til uden for kassen, så kig terrariet efter, når hun er tæt på at lægge. Giv hende så meget foder, hun vil have, og kalk ved hver fodring hele sæsonen.

INKUBATION

Flyt æggene forsigtigt over i en lille boks med fugtig vermiculite eller torv og vermiculite, uden at vende dem. Læg dem halvt ned i underlaget, og giv boksen et par små lufthuller. Underlaget skal være fugtigt, men ikke vådt, fordi æggene tåler for meget vand dårligt.

Kønnet afhænger af temperaturen. Ved 28-29 °C bliver ungerne fortrinsvis hunner, og æggene klækker efter 55-70 dage. Ved 31 °C bliver de fortrinsvis hanner og klækker efter 43-48 dage. Over 32 °C kommer der igen mest hunner, men de bliver ofte aggressive og dårlige avlsdyr. Under 28 °C og over 34 °C dør fostrene let. Brug en inkubator med termostat, og mål temperaturen ved æggene.

Læs mere: Inkubation af æg

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er 6-8 cm lange og vejer omkring 4 g ved klækningen. Hold dem enkeltvis eller i små grupper på to til fire i en plastboks med køkkenrulle som bund, et fugtigt skjul og en lav vandskål, ved de samme temperaturer som de voksne. De begynder at spise et par dage efter klækningen. Giv små fårekyllinger, pudret med kalk, hver dag, og vej ungerne jævnligt.

Del ungerne, hvis nogle bliver bidt eller halter efter i væksten. Ved omkring 15 g kan de flytte over i et almindeligt terrarie. De er udvoksede efter omkring et år.

Sundhed og typiske fejl

Hemitheconyx caudicinctus er hårdfør, men lidt mere følsom end *Eublepharis macularius*. De typiske problemer er:

- Hudrester, der sidder fast på tæer og halespids, når luften er for tør. Et fugtigt skjul forebygger det. Rester på tæerne kan snøre blodtilførslen af, så løsn dem forsigtigt med lunkent vand.
- Tarmtilstopning efter at have slugt sand eller grus. Brug ikke sand som bund.
- Kalkmangel (metabolisk knoglesygdom) med bløde kæber, krumme lemmer og rystelser, især hos unge dyr og avlshunner. Pudr insekterne, og giv D3 jævnligt.
- Luftvejsinfektion ved kolde, fugtige og dårligt ventilerede forhold. Tegnene er hvæsende vejrtrækning, slim og åben mund.
- Kryptosporidiose, en smitsom tarmsygdom, der giver vægttab trods appetit og kan være dødelig. Hold nye dyr i karantæne, og hold terrariet rent.
- Indvoldsorm og andre parasitter, især hos vildfangede dyr. Få en afføringsprøve undersøgt, hvis dyret taber sig.

Et sundt dyr har klare øjne, en fyldig hale og en rolig vejrtrækning. Søg dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis halen bliver tynd, dyret ikke spiser i flere uger eller har hævelser eller besvær med at trække vejret.

Læs mere: Karantæne og hygiejne Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.